

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 marca 2015r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Anna Czarnecka (spr.)

Sędzia: SO Krzysztof Dziedzic

Sędzia: SR del. Dariusz Małecki

Protokolant: prot. sąd. Małgorzata Skorczyk

po rozpoznaniu w dniu 6 marca 2015r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa małoletnich B. C. i J. C. reprezentowanych przez matkę M. C. (1)

przeciwko K. W.

o alimenty

na skutek apelacji wniesionej przez pozwaną

od wyroku Sądu Rejonowego w Pile

z dnia 6 maja 2014 r.

sygn. akt III RC 23/14

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Pile wraz z wnioskiem restytucyjnym pozwanej, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

/-/ K. Dziedzic /-/ A. Czarnecka /-/ D. Małecki

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 14 stycznia 2014 r. małoletni powodowie J. C. i B. C., działający przez matkę M. C. (1), wnieśli o zasądzenie od pozwanej K. W. alimentów w kwocie po 600 zł miesięcznie na rzecz każdego z nich, płatnych do pierwszego każdego miesiąca do rąk matki powodów, poczynając od dnia złożenia pozwu z ustawowymi odsetkami w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat, a także o zwrot kosztów procesu według norm przepisanych.

W odpowiedzi na pozew pozwana K. W. wniosła o oddalenie powództwa, wskazując, że nie jest w stanie płacić alimentów na rzecz wnuków w kwocie 1.200 zł, albowiem ledwo starcza jej na własne utrzymanie, zwłaszcza, że pomaga swojej matce i płaci już alimenty na rzecz najstarszej wnuczki w kwocie 100 €.

Wyrokiem z dnia 6 maja 2014 r. Sąd Rejonowy w Pile w punkcie 1 zasądził od pozwanej K. W. na rzecz małoletnich: B. C. i J. C. rentę alimentacyjną w wysokości po 250 zł łącznie 500 zł. miesięcznie płatną do

rąk matki M. C. (1) do dnia 10 każdego miesiąca z góry, począwszy od 01.05.2014 r. z ustawowymi odsetkami w przypadku opóźnienia w płatności rat wymagalnych po dniu 10.05.2014 r., **w punkcie 2** w pozostałym zakresie powództwo oddalił, **w punkcie 3** kosztami postępowania obciążył pozwaną i nakazał ściągnąć od niej na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w Pile 300 zł tytułem kosztów sądowych, **w punkcie 4** wyrokowi w pkt 1 nadał rygor natychmiastowej wykonalności, zaś **w punkcie 5** wyrokowi w pkt 1 nadał klauzulę wykonalności.

Powyższe orzeczenie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

Powodowie J. C. urodzony (...) w P. i B. C. urodzony (...) w P. są synami M. C. (1) i syna pozwanej K. T. C..

Ugodą zawartą na rozprawie w dniu 19 września 2013 r. przed Sądem Rejonowym w Pile w sprawie o sygn. akt III RC 341/13 T. C. zobowiązał się świadczyć na rzecz małoletnich powodów B. i J. C. renty alimentacyjne w wysokości po 300 zł miesięcznie, łącznie 600 zł, płatne do rąk matki M. C. (1) do dnia 10 każdego miesiąca z góry począwszy od 27 czerwca 2013 r. z ustawowymi odsetkami w przypadku opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat wymagalnych po dniu 1 października 2013 r. T. C. dobrowolnie nie uiścił żadnej z rat rent alimentacyjnych.

Matka powodów nie otrzymuje świadczeń na rzecz synów z Funduszu Alimentacyjnego, bo przekroczyła dopuszczalny osiągany dochód. Z tytułu zatrudnienia w (...) w P. otrzymuje wynagrodzenie w średniej kwocie 2.037,66 zł netto (po potrąceniu pożyczki zaciągniętej u pracodawcy), z którego utrzymuje siebie i synów. Matka powodów korzysta także z pomocy swojej rodziny.

Obecnie powód J. C. ma 7 lat, a powód B. C. ma 5 lat i uczęszczają do Publicznego Przedszkola nr (...) w P., zaś od września J. C. rozpocznie edukację w szkole podstawowej. Usprawiedliwione potrzeby na jedno dziecko wynoszą nie mniej niż 900 zł miesięcznie.

Powodowie na stałe mieszkają z matką, rzadko chorują. Pozwana przesyła powodom paczki ze słodyczami, środkami higieny, jednakże dzieci otrzymywały słodczyce wyłącznie, jeżeli ich ojciec im je przekazał, albowiem adresatem przesyłek jest T. C.. T. C. utrzymuje sporadyczny kontakt z małoletnimi powodami.

Pozwana K. W. na stałe zamieszkuje w Niemczech i otrzymuje niemiecką emeryturę po mężu w kwocie 547 € oraz swoją polską, która w przeliczeniu na euro wynosi ok. 390 € (1.645,64 zł; w zależności od kursu). Średnia wysokość miesięcznych wydatków pozwanej to kwota 595 € (prąd - łącznie kwota co miesiąc 31 € + 1/12 rozliczenia rocznego 69 € = 100 €, 1/12 z ubezpieczenia mieszkania i auta - 6 i 48 €, ubezpieczenie (...) 50 €, 1/12 podatku 11 €, czynsz za mieszkanie (...) €, radio i (...) 54 €, (...) €, opłaty dodatkowe łącznie ok. 19 €;). Nadto pozwana płaci alimenty na starszą wnuczkę M. C. (2), w kwocie 100 €, która jeszcze się uczy (córkę syna T., na którą również nigdy nie płacił alimentów). Pozwana wspiera również swoją matkę, zakupując opał na zimę. Pozwana dwa razy do roku przyjeżdża do Polski.

Pozwana w przeszłości pomagała matce powodów i powodom zarówno udostępniając swoje mieszkanie wraz z wyposażeniem, przysyłając paczki, jak i poprzez przekazanie pieniędzy. Pozwana generalnie jest osobą zdrową, choć z uwagi na wiek przeznacza co miesiąc pewną kwotę na zakup lekarstw.

Sąd Rejonowy wskazał, że powyższe ustalenia oparł na dowodach zgromadzonych w sprawie. Sąd dał wiarę zeznaniom stron w całości, bowiem miały one pokrycie w dołączonych do akt dokumentach, nadto nie zostały skutecznie zakwestionowane przez drugą stronę. Również dokumenty zgromadzone w aktach sprawy nie budziły wątpliwości, co do ich autentyczności, jak i prawdziwości zawartych w nich informacji, nie były też kwestionowane strony, dlatego też Sąd uznał je za w pełni wiarygodny materiał dowodowy.

Przystępując do rozważań nad ustalonym przez siebie stanem faktycznym Sąd I instancji przywołując treść art. 128 krio oraz 132 krio i wskazał, że zobowiązani w dalszej kolejności mają obowiązek świadczyć w granicach potrzeb nie zaspokojonych przez zobowiązanych w pierwszej kolejności.

Dalszym krewnym, w tym przypadku babci powodów, która spełni obowiązek alimentacyjny, ponieważ uzyskanie świadczeń od zobowiązanego w bliższej kolejności było niemożliwe lub połączone z nadmiernymi trudnościami, przysługuje roszczenie regresowe do ojca dzieci (art. 140 § 1 k.r.o.).

Sąd I instancji orzekając o żądaniu małoletnich powodów J. i B. C. wnoszących o ustalenie renty alimentacyjnej od babci K. W. - matki ojca T. C., który nie realizuje swojego obowiązku alimentacyjnego, a uzyskanie od niego świadczeń okazało się dla matki powodów niemożliwe, Sąd wziął pod uwagę potrzeby małoletnich powodów jakie nie mogą zostać pokryte w całości przez ich matkę, na którą został przerzucony całkowity koszt utrzymania i wychowania dzieci, a także możliwości majątkowe i potrzeby pozwanej.

W ocenie sądu w niniejszej sprawie zachodzą przesłanki z art. 132 krio, albowiem uzyskanie od ojca powodów na czas potrzebnych uprawnionym środków utrzymania jest niemożliwe lub połączone z nadmiernymi trudnościami - uchyla się on skutecznie od łożenia na dzieci, nadto pozwana jest babcią powodów, posiada stały dochód, który umożliwia jej, przy uwzględnieniu jej własnych potrzeb, świadczenie pomocy alimentacyjnej wnukom.

Biorąc pod uwagę sytuację materialną matki i babci powodów oraz usprawiedliwione comiesięczne potrzeby małoletnich powodów, Sąd stwierdził, że ustalone możliwości majątkowe pozwanej pozwalają jej płacić na rzecz wnuków kwotę po 250 zł miesięcznie, łącznie 500 zł, co średnio wyniesie 125 €. W ocenie Sądu Rejonowego takie rozstrzygnięcie znajduje także swoje usprawiedliwienie z uwagi na to, że pozwana łoży na starszą wnuczkę po 100 euro miesięcznie - również córkę swojego syna, zatem sprawiedliwe jest, aby uczestniczyła w kosztach utrzymania swoich pozostałych wnuków.

Sąd miał na uwadze, że rodzina powodów ze strony matki uczestniczy w ich utrzymaniu i w ten sposób spełnia przypadający na nich z art. 132 krio obowiązek alimentacyjny.

Z powyżej przedstawionych powodów Sąd na podstawie art. 132 krio w zw. z art. 135 § 1 krio orzekł jak w punkcie 1 sentencji. Sąd zasądził świadczenia od maja br oraz do 10-go każdego miesiąca, orzekając w ten sposób na korzyść pozwanej K. W.. Terminowość bieżących alimentów zabezpieczono poprzez ustawowe odsetki na wypadek opóźnienia na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. (punkt 1 wyroku).

O kosztach procesu Sąd orzekł czyniąc podstawą swego rozstrzygnięcia art. 98 § 1 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c., obciążając nimi pozwaną, jako stronę przegrywającą proces.

W punkcie 4 wyroku, zgodnie z dyspozycją art. 333 § 1 pkt 1 k.p.c., Sąd nadał wyrokowi w punkcie 1 rygor natychmiastowej wykonalności. Jego nadanie w przypadku alimentów, co do rat płatnych po dniu wniesienia powództwa, jest bowiem obligatoryjne. Natomiast zgodnie z treścią art. 1082 k.p.c., Sąd nadał wyrokowi w punkcie 1 klauzulę wykonalności, bowiem jej nadanie, w przypadku tytułu egzekucyjnego zasądzającego alimenty, następuje z urzędu (punkt 5 wyroku).

Apelację od powyższego orzeczenia wywiodła pozwana, zaskarżając wyrok w całości i wnosząc o jego zmianę poprzez oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powodów na rzecz pozwanej kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Apelująca zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła:

1) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną, a nie swobodną, ocenę dowodów polegającą na nieuzasadnionym przyjęciu, że istnieją niezaspokojone usprawiedliwione potrzeby powodów, a także że pozwana, przy uwzględnieniu jej usprawiedliwionych potrzeb, posiada możliwości majątkowe i zarobkowe umożliwiające jej łożenie na rzecz powodów, gdy tymczasem analiza zgromadzonego materiału dowodowego oraz odwołanie się do zasad doświadczenia życiowego i logicznego rozumowania nie uzasadnia takich wniosków;

2) naruszenie art. 129 § 2 k.r.o. poprzez jego niezastosowanie i nieuzasadnione przyjęcie, że wystarczającym jest ustalenie możliwości zarobkowych i majątkowych oraz usprawiedliwionych potrzeb pozwanej, gdy tymczasem przepis ten nakłada na Sąd obowiązek zbadania tych możliwości w odniesieniu do wszystkich krewnych w tym samym stopniu, a zatem również rodziców matki powodów;

3) naruszenie art. 195 k.p.c. w zw. z art. 72 § 2 k.p.c. poprzez ich niezastosowanie, podczas gdy po stronie pozwanej, ze względu na łączące ich współuczestnictwo konieczne, winni występować wszyscy krewni w tej samej linii, a co za tym idzie również rodzice matki powodów

W uzasadnieniu apelująca podniosła, że Sąd I instancji wskazując, jakoby matka powodów otrzymywała pomoc od swoich krewnych (rodziców) poddał w wątpliwość podstawową przesłankę orzeczenia obowiązku alimentacyjnego, jaką jest istnienie niezaspokojonych potrzeb uprawnionych. Sąd Rejonowy nie ustalił wysokości świadczeń alimentacyjnych otrzymywanych przez powodów ze strony krewnych ich matki, co ma fundamentalne znaczenie w przypadku próby wykazania, że istnieją usprawiedliwione potrzeby, które nie są zaspokajane.

Odnosząc się do oceny możliwości zarobkowych i usprawiedliwionych potrzeb pozwanej apelująca podniosła, że Sąd Rejonowy pominął całkowicie wydatki związane m.in. z wyżywieniem, wydatkami na ubrania oraz lekarstwa, których to istnienie niewątpliwie winien przyjąć kierując się zasadami doświadczenia życiowego i logicznego rozumowania.

Skarżąca przywołując treść art. 129 par. 2 k.p.c. wskazała, że Sąd I instancji zobowiązany był ustalić możliwości zarobkowe i majątkowe w stosunku do wszystkich krewnych w tym samym stopniu, a zatem również rodziców matki powodów. Sąd I instancji nie tylko nie ustalił jakie kwoty są comiesięcznie przekazywane matce powodów przez jej rodziców (co mogłoby w sposób pośredni stanowić o ich możliwościach zarobkowych i majątkowych), lecz w żaden sposób nie zbadał w jakiej wysokości uzyskują dochody i jakie są ich usprawiedliwione potrzeby. Sąd Najwyższy przesądził bowiem, że zobowiązanie dziadków nie jest solidarne, zaś każdy z nich jest zobowiązany do świadczeń alimentacyjnych w części odpowiadającej jego możliwościom majątkowym i zarobkowym (sygn. akt II CR 88/67). Z uwagi na fakt, że Sąd I instancji zobowiązany był ustalić możliwości majątkowe i zarobkowe wszystkich krewnych w tej samej linii i dopiero na tej podstawie dokonać stosownego rozdzielenia obowiązku alimentacyjnego, winni oni łącznie występować w charakterze pozwanych. W przeciwnym razie Sąd nie ma możliwości ustalenia części, w jakiej obowiązek alimentacyjny obciąża każdego ze zobowiązanych.

W piśmie z dnia 29 września 2014 r. (k. 114) apelująca wskazała nadto, że syn obecnie pracuje i przekazał matce swoich dzieci pełną kwotę należnych alimentów (wraz z odsetkami) za okres od czerwca 2013 r. do września 2014 r., po 600 zł miesięcznie. Matka dzieci wycofała zaś tytuł egzekucyjny od komornika. Apelująca wskazała także, że zapłaciła alimenty zgodnie z wyrokiem w całości za okres maja do września 2014 r., po 500 zł miesięcznie, wobec czego matka jej wnuków wycofała tytuł wykonawczy od drugiego komornika. W konsekwencji przyjąć należało, że zarówno syn jak i skarżąca wykonali w całości oba wyroki i obecnie nie tylko nie istnieją zaległości, ale powstała nadpłata w wysokości 2500 zł (po 500 zł za miesiące maj - wrzesień 2014 r.), gdyż matka jej wnuków egzekwowała równocześnie przez dwóch komorników oba wyroki.

W piśmie natomiast z 30 grudnia 2014r. (k. 136) apelująca zgłosiła wniosek w trybie art. 338 § 1 k.p.c., domagając się zwrotu spełnionych przez pozwaną i wyegzekwowanych od pozwanej świadczeń alimentacyjnych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie.

Zgodnie z treścią art. 132 k.r.o. obowiązek alimentacyjny zobowiązanego w dalszej kolejności powstaje dopiero wtedy, gdy nie ma osoby zobowiązanej w bliższej kolejności albo gdy osoba ta nie jest w stanie uczynić zadość swojemu

obowiązkowi lub gdy uzyskanie od niej na czas potrzebnych uprawnionemu środków utrzymania jest niemożliwe lub połączone z nadmiernymi trudnościami.

W doktrynie przyjmuje się, że w interesie uprawnionego leży pozwanie jednym pozwem wszystkich zobowiązanych w tym samym stopniu, jednakże pomiędzy krewnymi tego samego stopnia nie zachodzi współuczestnictwo konieczne w rozumieniu art. 72 § 2 k.p.c. Dalszym krewnym, którzy spełnili obowiązek alimentacyjny, bo uzyskanie świadczeń od zobowiązanego w bliższej kolejności było niemożliwe lub połączone z nadmiernymi trudnościami, przysługuje roszczenie regresowe zgodnie z art. 140 k.r.o. (por. K. Pietrzykowski Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz Wyd. C.H. Beck 2012r., J. Ignaczewski Alimenty. Komentarz tezewy Wyd. C.H. Beck 2013r., G. Jędrejek komentarz do art. 132 k.r.o. Lex).

Zatem nie zasługiwał na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 195 k.p.c. w zw. z art. 72 § 2 k.p.c. oraz 129 § 2 k.r.o. we wskazanym przez apelującą zakresie.

Zarzut naruszenia prawa procesowego, jak wynika z jego uzasadnienia zmierzał w istocie do wskazania na błędne zastosowanie w okolicznościach sprawy art. 132 k.r.o. czyli naruszenie prawa materialnego (błąd w subsumcji).

W ocenie Sądu Okręgowego, ocena motywów rozstrzygnięcia Sądu I instancji prowadzi do wniosku, że nie rozpoznano istoty sprawy.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego pojęcie istoty sprawy, o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dotyczy jej aspektu materialno prawnego i zachodzi w sytuacji, gdy sąd nie zbadał podstaw materialno prawnych dochodzonych roszczeń, jak też skierowanych przeciwko nim zarzutów merytorycznych (por. wyrok S.N. z 26 stycznia 2011r. IV CSK 299/10, post. S.N. z 13 marca 2014r. I CZ 7/14).

W okolicznościach sprawy, Sąd Rejonowy nie dokonał koniecznej analizy przesłanek wynikających z art. 132 k.r.o.

Skoro Sąd I instancji doszedł do przekonania, że uzyskanie przez powoda renty alimentacyjnej od ojca jest niemożliwe lub połączone z nadmiernymi trudnościami, to powinien w pierwszej kolejności ustalić, czy są niezaspokojone potrzeby dzieci i w jakim konkretnie zakresie. Należy bowiem mieć na uwadze, że obowiązek alimentacyjny dziadków powstaje dopiero wówczas, gdy żadne z rodziców nie jest w stanie wypełnić swojego obowiązku. Jeżeli obowiązku nie spełnia jedno z rodziców, obowiązek ten przechodzi przede wszystkim na drugiego z nich.

W okolicznościach sprawy, nie są kwestionowane potrzeby małoletnich (po 900 zł na każdego z powodów) oraz wysokość uzyskiwanego przez ich matkę dochodu (ok. 2000 zł netto). Sąd ustalił też część stałych wydatków rodziny (1.800 zł). Nie wystarcza to jednak do przyjęcia, w jakim zakresie usprawiedliwione potrzeby dzieci są niezaspokojone, gdy się zważy, że ich matka w swoich zeznaniach podniosła, że uzyskuje pomoc od swojej rodziny (k. 77), co może oznaczać, że taką pomoc świadczą dziadkowie od strony matki. Zatem należało precyzyjnie ustalić, jakie są pełne wydatki M. C. (1) związane z utrzymaniem dzieci i jej osoby oraz kto i w jakim zakresie udziela rodzinie pomocy finansowej. Dopiero takie ustalenia pozwoliłyby określić zakres niezaspokojonych potrzeb dzieci. Sąd Rejonowy wymaganych ustaleń nie poczynił.

W następnej kolejności, jeżeli istnieją niezaspokojone usprawiedliwione potrzeby dzieci, należało zbadać sytuację majątkową i zarobkową pozwanej, bo ta sytuacja ma bezpośrednie przełożenie na wysokość obowiązku osoby zobowiązanej do alimentacji w dalszej kolejności. Tymczasem Sąd I instancji ustalił wprawdzie dochody pozwanej, natomiast ustalenia w zakresie jej usprawiedliwionych potrzeb ograniczył do części wydatków, pomijając tak istotne, jak wyżywienie, ubranie, środki czystości, leczenie. Gdy się uwzględni dochód w kwocie 937 euro i częściowe wydatki w wysokości 595 euro, nie sposób ocenić, czy pozwana mieszkająca poza granicami Polski, może sprostać nałożonemu na nią obowiązkowi alimentacyjnemu.

Nadto, w toku postępowania ujawnione zostały okoliczności związane z częściową spłatą przez T. C. zaległych alimentów i to w znacznej kwocie, bo ponad 8.000 zł, co nakazuje sprawdzić, czy nadal aktualne pozostaje ustalenie

Sądu Rejonowego, iż uzyskanie od ojca dzieci alimentów jest niemożliwe lub połączone z nadmiernymi trudnościami w rozumieniu art. 132 k.r.o. Nie można bowiem wykluczyć, że sytuacja T. C. na tyle uległa zmianie, że uzyskanie od niego świadczenia może nie być utrudnione.

Skoro Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy, zaskarżone orzeczenie na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. podlegało uchyleniu do ponownego rozpoznania.

Odnosząc się do zgłoszonego przez pozwaną w postępowaniu apelacyjnym, w oparciu o art. 338 § 1 k.p.c. wniosku restytucyjnego (k. 137, 165), Sąd Okręgowy stwierdził, że wobec treści orzeczenia zachodzi konieczność jego przekazania do rozpoznania Sądowi I instancji wraz z całą sprawą. Przyjmuje się bowiem, że skoro przepis wyraźnie stwierdza, że orzekanie o restytucji następuje w orzeczeniu kończącym postępowanie, to uchylenie wyroku przez sąd drugiej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania nie jest takim orzeczeniem (por. A. Jakubecki Komentarz do art. 338 § 1 k.p.c. Lex).

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 108 § 2 k.p.c.

/-/ K. Dziedzic /-/ A. Czarnecka /-/ D. Małecki